

EWALUACJA

STRATEGII ROZWOJU
GMINY DOBRZEŃ WIELKI
DO 2030 ROKU

Dobrzeń Wielki, Opole, Kraków
styczeń 2023

Spis treści

Wprowadzenie	2
Wyniki badania ewaluacyjnego	4
Podsumowanie i wnioski z ewaluacji Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku	22
Spisy	25
Załącznik	26

Wprowadzenie

Ustawowy obowiązek przeprowadzenia uprzedniej ewaluacji trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji strategii

Strategia Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku powstała w oparciu o nowe przepisy dotyczące polityki rozwoju. Zgodnie z art. 10a ust. 2 znowelizowanej ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju przeprowadza uprzednią ewaluację trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji strategii rozwoju. Jest to jeden z ustawowych wymogów proceduralnych. Ewaluację należy przeprowadzić przed formalnym przyjęciem dokumentu. Niniejszy raport opisuje przebieg i wyniki ewaluacji ex-ante w odniesieniu do Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku.

Założenia realizacyjne

W ramach prac nad dokumentem Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku zastosowano przede wszystkim ewaluację partycypacyjną. Ewaluator angażował się zarówno na etapie diagnostycznym, jak również na etapach tworzenia założeń programowych, funkcjonalno-przestrzennych i wdrożeniowych strategii. Dzięki temu mógł lepiej poznać specyfikę dokumentu i być stałym wsparciem w pracach nad nim. Jednocześnie zrealizowano dodatkowe badanie ewaluacyjne w odniesieniu do opracowanego projektu strategii. Ostateczne zakończenie ewaluacji nastąpiło po opracowaniu projektu strategii uwzględniającego wnioski z konsultacji społecznych i opinię Zarządu Województwa Opolskiego.

Głównym celem przedmiotowej ewaluacji była ocena ex ante projektu Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku w zakresie przewidywanej skuteczności i efektywności, a także spójności oraz sformułowanie możliwych do zastosowania rekomendacji dotyczących pożądaných zmian projektu dokumentu. Zakresem badania objęty został projekt strategii, w szczególności jego elementy: diagnoza, analiza SWOT, wizja rozwoju, cele rozwojowe i kierunki działań, przestrzenny wymiar projektu strategii, system realizacji, w tym wymiar finansowy. W toku procesu badawczego posługiwano się wspomnianymi kryteriami ewaluacyjnymi:

- trafność – czyli zgodność powiązań występujących pomiędzy elementami projektu strategii (spójność wewnętrzna); w ramach ewaluacji założono, że kryterium obejmuje również zgodność pomiędzy celami rozwojowymi strategii a celami wskazanymi w dokumentach nadrzędnych (spójność zewnętrzna);
- skuteczność - rozumiana jako możliwość osiągnięcia celów rozwojowych strategii; w obrębie tego kryterium ocenie podlegała relacja pomiędzy celami strategii, a jej efektami bezpośrednimi;
- efektywność - kryterium służące do oceny relacji pomiędzy rozwiązaniem, a jego efektami bezpośrednimi; badana była przewidywana efektywność, rozumiana jako stosunek przewidywanych nakładów do spodziewanych efektów realizacji celów rozwojowych strategii.

Ewaluacja zakładała zastosowanie kilku metod badawczych, przede wszystkim:

- badań gabinetowych (analiza danych zastanych),
- badania wśród pracowników samorządowych gminy Dobrzeń Wielki,
- panelu eksperckiego.

Pierwsza z metod polegała na analizie dostępnych dokumentów, opracowań czy analiz odnoszących się do podejmowanych zagadnień: aktów prawnych poziomu krajowego, dokumentów strategicznych i programowych na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, rozporządzeń unijnych dotyczących perspektywy finansowej 2021-2027 oraz innych dokumentów. Druga zakładała realizację dedykowanego badania w formie ankiety on-line wśród głównych przyszłych realizatorów strategii, tj. pracowników Urzędu Gminy w Dobrzeń Wielkim oraz gminnych jednostek organizacyjnych, którzy w wielu przypadkach byli też zaangażowani w tworzenie dokumentu. Z kolei zadaniem panelu ekspertów była dyskusja nad projektem strategii oraz nad materiałem zgromadzonym przez zespół badawczy.

Tabela 1. Kryteria oceny i pytania pomocnicze w ramach ewaluacji.

Kryterium oceny	Pytania szczegółowe
Kompletność, aktualność i adekwatność przeprowadzonej diagnozy	Czy do przygotowania diagnozy wykorzystano wszystkie istotne źródła informacji?
	Czy diagnoza obejmuje aspekt porównawczy z sytuacją innych gmin? Czy diagnoza ma charakter dynamiczny?
	Czy diagnoza pokrywa wszystkie obszary tematyczne kluczowe dla rozwoju gminy?
Jasność i klarowność zdefiniowanych wyzwań rozwojowych	Czy wyzwania rozwojowe są sformułowane w sposób jasny, konkretny i czytelny?
	Czy zdefiniowane wyzwania w sposób logiczny wynikają z przeprowadzonej diagnozy?
Poprawność zdefiniowanych celów	Czy cele są sformułowane w sposób jasny i klarowny?
	Czy cele są osiągalne dla gminy?
	Czy osiągnięcie celów jest mierzalne?
Powiązanie celów szczegółowych z celami strategicznymi oraz powiązanie celów w wizję i misję	Czy wszystkie cele szczegółowe odnoszą się bezpośrednio do celów strategicznych?
	Czy cele strategiczne odnoszą się bezpośrednio do wizji?
Powiązanie celów strategii z wyzwaniami rozwojowymi	Czy sformułowane w strategii cele wynikają w sposób logiczny z wyzwań rozwojowych?
Trafność proponowanych rozwiązań i celów	Czy rozwiązania są trafnie dobrane do celów i wyzwań rozwojowych?
Efektywność proponowanych rozwiązań	Czy proponowane rozwiązania są wykonalne?
	Czy proponowane rozwiązania są dobrą/najlepszą drogą do osiągnięcia zakładanych efektów?
	Czy zaprojektowany wymiar finansowy strategii pozwoli na uzyskanie spodziewanych efektów realizacji celów rozwojowych?
Klarowność i kompleksowość zdefiniowanych efektów	Czy w strategii wskazano konkretne efekty zakładane do osiągnięcia w ramach planowanych działań?
	Czy planowane efekty są mierzalne?
Skuteczność planowanych działań	Czy zaproponowany w projekcie strategii system realizacji umożliwi osiągnięcie celów rozwojowych?
	Czy zaplanowane działania rzeczywiście są w stanie doprowadzić do zakładanych efektów?
	Czy zaprojektowany system monitorowania strategii umożliwi obserwowanie postępów w realizacji założonych celów rozwojowych?

Źródło: opracowanie własne

Wyniki badania ewaluacyjnego

Diagnoza i wyzwania rozwojowe gminy Dobrzeń Wielki

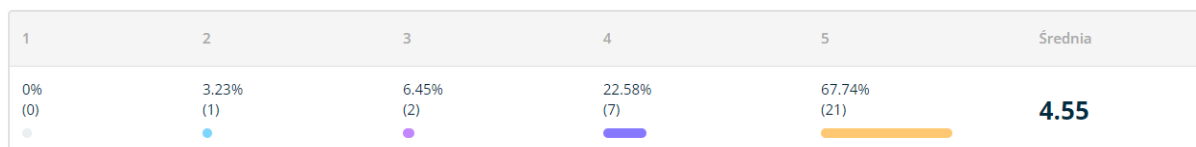
Spójność zapisów strategii należy rozpatrywać jako relację poszczególnych jej elementów zapewniającą logiczny ciąg przyczynowo - skutkowy pomiędzy nimi (czy wnioski z diagnozy, wyzwania rozwojowe, wizja, cele rozwojowe i kierunki działań zostały ze sobą logicznie powiązane).

Diagnoza społeczna, gospodarcza i przestrzenna gminy Dobrzeń Wielki wraz z wnioskami dla strategii została opracowana w połowie 2022 r. Jej celem było rozpoznanie najważniejszych cech, zasobów, potencjałów, problemów gminy i jej otoczenia dla potrzeb planowania długofalowej polityki rozwoju. Prace obejmowały przeprowadzenie szeregu analiz statystycznych, zarówno **w ujęciu dynamicznym** (zasadniczo analizie zostały poddane **dane dotyczące ostatnich 5 lat**, czyli okresu 2017-2021; w kluczowych obszarach **sięgnięto również do informacji z 2016 r.**, aby przedstawić najważniejsze zmiany i konsekwencje podziału oraz zmniejszenia obszaru gminy na rzecz miasta Opola w 2017 r.), jak i porównawczym (dane dla gminy Dobrzeń Wielki zestawiono z analogicznymi wskaźnikami dla wybranych czterech gmin o charakterze najbardziej zbliżonym do analizowanej, leżących w województwie opolskim – Dąbrowa, Komprachcice, Łubniany oraz Tarnów Opolski; wszystkie te jednostki cechują się podobnym ukształtowaniem terenu, zbliżonym położeniem względem Opola, dostępnością transportową do stolicy regionu oraz sposobem wykorzystania powierzchni, z zanikającą rolą rolnictwa przy jednoczesnym nasileniu się trendów osiedlania na terenach podmiejskich, należących właśnie do tych gmin; odniesiono się także do średniej powiatowej i regionalnej). Analizy zostały zrealizowane w kluczowych dla gminy obszarach (**położenie i dostępność komunikacyjna, demografia, gospodarka i rynek pracy, środowisko naturalne i infrastruktura techniczna, polityka społeczna i bezpieczeństwo publiczne, kultura i zasoby dziedzictwa kulturowego, sport i rekreacja, edukacja i wychowanie, kapitał społeczny, stan finansów samorządowych**). Podstawowe źródło danych stanowiła statystyka publiczna (przede wszystkim materiały i dane Głównego Urzędu Statystycznego, zgromadzone w ramach Banku Danych Lokalnych GUS, a także statystyka gminna) oraz różne opracowania i raporty dotyczące gminy. Powstał kompleksowy raport diagnostyczny, a wnioski z diagnozy były weryfikowane i zostały zaakceptowane przez wójta, radnych oraz pozostałych uczestników dedykowanego warsztatu diagnostycznego.

Zgodnie ze znowelizowanymi przepisami, **najważniejsze wnioski z diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy stały się elementem projektu Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku oraz posłużyły jako baza do podejmowania decyzji dotyczących wizji rozwoju, celów i kierunków działań**. Opis diagnostyczny uwzględnia przedstawienie ogólnego obrazu gminy oraz najważniejszych uwarunkowań wpływających na jej rozwój, zgodnie z opisanymi wyżej obszarami analizy. Charakterystykę każdego z obszarów każdorazowo wieńczy tabela podsumowująca, wskazująca **konsekwencje i wyzwania, wynikające z analizy przedmiotowych danych i informacji**.

W ramach prac ewaluacyjnych zrealizowano badanie w formie **ankiety on-line wśród pracowników Urzędu Gminy w Dobrzeń Wielkim oraz gminnych jednostek organizacyjnych**. Byli oni pytani m.in. o trafność i kompletność diagnozy sytuacji gminy Dobrzeń Wielki, rozpoczynającej proces planowania strategicznego.

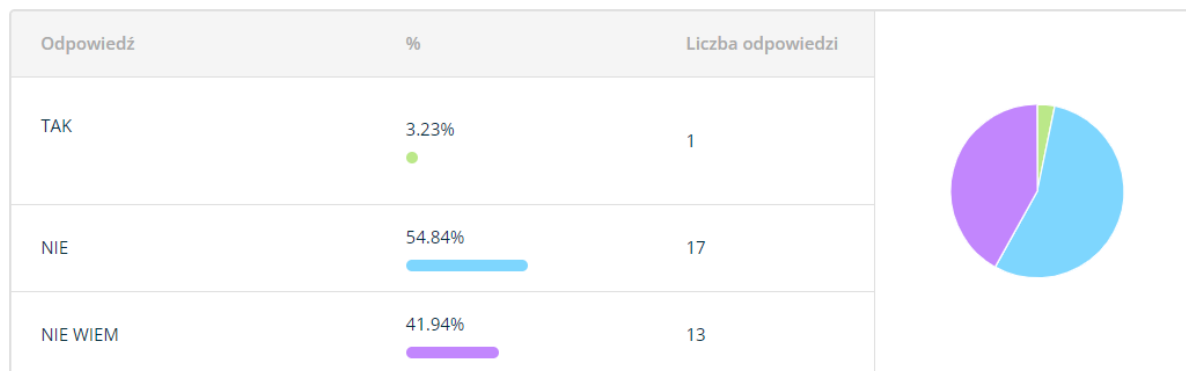
Wykres 1. Trafność wniosków z diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Dobrzeń Wielki w ocenie głównych przyszłych realizatorów.

W sumie: 31 wypełnień

Źródło: Badanie w formie ankiety on-line wśród pracowników Urzędu Gminy w Dobrzeń Wielkim oraz gminnych jednostek organizacyjnych.

Wykres 2. Odpowiedzi na pytanie: czy w diagnozie brakuje wskazania jakiegoś istotnego problemu lub potrzeby gminy Dobrzeń Wielki oraz mieszkańców?

W sumie: 31 wypełnień

Źródło: Badanie w formie ankiety on-line wśród pracowników Urzędu Gminy w Dobrzeń Wielkim oraz gminnych jednostek organizacyjnych.

Średnia ocen w pytaniu o **trafność wniosków z diagnozy** społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza niedostateczną, a 5 gwiazdek bardzo dobrą/wysoką trafność diagnoz) wyniosła 4,55. Według ok. 55% respondentów w diagnozie nie brakuje żadnego istotnego problemu lub potrzeby gminy oraz mieszkańców, a ok. 42% wybrało odpowiedź „nie wiem”. 1 osoba odpowiedziała, że zauważa braki w diagnozie, rozwijając swoje zdanie w następujący sposób: „Potrzeba dbałości o środowisko i czyste powietrze: śmieci na terenach zielonych w rowach i terenach zielonych, brak zaangażowania mieszkańców w działania proekologiczne, brak świadomości kierowców co do prędkości poruszania się na terenie zabudowanym oraz wyrzucania śmieci dookoła ciągów komunikacyjnych”. Zdaniem zespołu ekspertów potrzeby te zostały zauważone w miarę dostępności oficjalnych danych statystycznych w diagnozie oraz – przede wszystkim – w planie operacyjnym strategii, o czym świadczy m.in. dedykowany obszar rozwojowy BEZPIECZEŃSTWO EKOLOGICZNE, ZDROWOTNE I SPOŁECZNE, gdzie celem strategicznym jest „Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańców w wymiarze środowiskowym, zdrowotnym i społecznym”, a cele operacyjne zdefiniowano m.in. jako „2.1. Ochrona i poprawa jakości zasobów środowiskowych oraz edukacja i aktywizacja ekologiczna mieszkańców” (w jego ramach szereg działań wspierających czyste powietrze, inwestycje proekologiczne mieszkańców oraz edukacja) oraz „2.3. Zagwarantowanie porządku i bezpieczeństwa publicznego” (uwzględniający także inwestycje oraz działania edukacyjne i profilaktyczne zwiększające bezpieczeństwo uczestników ruchu drogowego, w tym pieszych i rowerzystów).

Zgodnie z przeprowadzonymi analizami i badaniem można zatem stwierdzić, że:

- w pracach diagnostycznych wykorzystano szereg źródeł informacji istotnych z punktu widzenia sytuacji gminy Dobrzeń Wielki (m.in. dane publiczne – GUS, PUP, OKE, statystyka lokalna itp. – dotyczące gminy, a dodatkowo wnioski z warsztatów i konsultacji społecznych);
- wykorzystane informacje pochodzą z najaktualniejszych, dostępnych źródeł;
- opis diagnostyczny posiada element porównawczy z sytuacją innych gmin, które zostały dobrane w sposób uzasadniony;
- opis diagnostyczny ma charakter dynamiczny, to znaczy analizuje nie tylko stan aktualny gminy, ale również sytuację w okresie ostatnich 5 lat oraz przed i po zmianie granic administracyjnych;
- z przeprowadzonych analiz wyciągnięto wnioski, które przedstawiono w jasny, czytelny i konkretny sposób;
- wnioski z diagnozy są logiczne i istotne z punktu widzenia pracy nad strategią;
- w strategii znajduje się wyzwania rozwojowe określone w poszczególnych blokach tematycznych;

- sformułowane wyzwania mówią o rzeczywistych problemach, przed jakimi staje gmina Dobrzeń Wielki;
- wyzwania odwołują się przede wszystkim do obszarów, na które gmina może mieć realny wpływ, choć wskazują również na kwestie, które będą wymagały lobbowania, wspierania, współpracy itp.;
- wyzwania w sposób logiczny wynikają z przeprowadzonej diagnozy (powiązania są czytelne, wynikowe, zasadniczo kompleksowe).

Analiza SWOT

Swoiste podsumowanie diagnozy stanowi ponadto analiza strategiczna SWOT. Standardowe kategorie analizy (mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia) doprecyzowano z zamiarem zestawienia najważniejszych wniosków z nich płynących. Analiza wskazuje kluczowe a jednocześnie dość szczegółowe przewagi konkurencyjne gminy Dobrzeń Wielki (cechy lub zasoby gminy wyjątkowe względem otoczenia, które stanowią wymierną wartość rozwojową), bariery strategiczne, które w istotny sposób ograniczają potencjały gminy (lub de facto hamują jej rozwój) oraz potencjalne szanse i zagrożenia, które wynikają z uwarunkowań zewnętrznych. W ten sposób dobrze widoczna jest **logika powiązania i przejścia od wniosków z diagnozy do formułowania wyzwań, a następnie wizji, celów i kierunków działań w ramach strategii.** W pracach nad analizą SWOT wykorzystano zarówno efekty prac analityczno-diagnostycznych (raport, wnioski), jak również dyskusji prowadzonych podczas spotkań z interesariuszami lokalnymi.

ZAŁOŻENIA PROGRAMOWO-WDROŻENIOWE STRATEGII ROZWOJU GMINY DOBRZEŃ WIELKI DO 2030 ROKU

Wizja, obszary i cele rozwojowe

Wizja rozwoju stanowi projekcję, opis pożądanego stanu gminy Dobrzeń Wielki w perspektywie roku 2030. Określa stan docelowy, do którego dążyć będą władze samorządowe i wszyscy zaangażowani partnerzy. Wskazuje ona zasadniczy kierunek wspólnie podejmowanych interwencji. W projekcie Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku wizja została określona w sposób następujący:

WIZJA ROZWOJU

Gmina kompaktowa, bezpieczna, nowoczesnie zarządzana, spójna społecznie i przestrzennie, dobrze skomunikowana, harmonijnie łącząca wzrost gospodarczy i inwestycyjny ze wsparciem kapitału ludzkiego i społecznego, przy poszanowaniu zasobów środowiskowych i kulturowych, a jednocześnie ich efektywnym wykorzystaniu w procesach rozwojowych, w tym w kreowaniu atrakcyjnej oferty czasu wolnego.

Strategia Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku, projekt po konsultacjach i opiniowaniu

Wizję tę można rozpatrywać w kontekście jej składowych:

- gmina wzmacniająca swój potencjał ekonomiczny (w oparciu o położenie i dostępność komunikacyjną, zasoby i potencjały lokalne oraz przedsiębiorczość mieszkańców),
- gmina zapewniająca mieszkańcom komfort i bezpieczeństwo (w wymiarze środowiskowym, zdrowotnym i społecznym),
- gmina inwestująca w mieszkańców, ich rozwój i warunki życia (przez dbałość o dostępność i jakość usług publicznych),
- gmina kładąca nacisk na rozwój trwały i zrównoważony.

Podstawę struktury strategii stanowią natomiast 4 obszary strategiczne, które odpowiadają wskazanym wyżej elementom wizji:

- **ROZWÓJ GOSPODARCZY** – obszar gromadzący działania związane z pobudzaniem inwestycji gospodarczych oraz wsparciem i promocją przedsiębiorczości lokalnej, a także rozwojem rolnictwa i branż powiązanych, jednocześnie kładący nacisk na rozwój infrastruktury komunikacyjnej i usług transportowych,

- **BEZPIECZEŃSTWO EKOLOGICZNE, ZDROWOTNE I SPOŁECZNE** – obszar skupiający zadania z zakresu ochrony i poprawy stanu środowiska, pomocy społecznej i ochrony zdrowia, a także zapewnienia porządku i bezpieczeństwa publicznego,
- **WSPÓLNOTA LOKALNA** – obszar ogniskujący się na usługach publicznych: edukacja i wychowanie, kultura, sport i rekreacja, rozwój współpracy lokalnej, administracja i zarządzanie.

W ramach tych obszarów dokonano koncentracji różnych działań wokół wyznaczonych celów: strategicznych i operacyjnych. Przedstawia je schemat.

Schemat 1. Schemat celów Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku.

ROZWÓJ GOSPODARCZY	BEZPIECZEŃSTWO EKOLOGICZNE, ZDROWOTNE I SPOŁECZNE	WSPÓLNOTA LOKALNA
<p>Cel strategiczny 1. Stymulowanie rozwoju gospodarczego gminy, bazującego na jej położeniu oraz wykorzystaniu zasobów i tradycji lokalnych oraz przedsiębiorczości mieszkańców.</p>	<p>Cel strategiczny 2. Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańców w wymiarze środowiskowym, zdrowotnym i społecznym.</p>	<p>Cel strategiczny 3. Zapewnienie dobrych warunków życia oraz dostępności wysokiej jakości usług publicznych, wspierających rozwój kapitału ludzkiego i społecznego.</p>
<p>Cele operacyjne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej gminy. 1.2. Rozwój przedsiębiorczości oraz wzmocnienie konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. 1.3. Budowa zintegrowanego i zrównoważonego systemu transportowego. 1.4. Rozwój i wykorzystanie potencjałów obszarów wiejskich, rolnictwa i branż powiązanych. 	<p>Cele operacyjne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Ochrona i poprawa jakości zasobów środowiskowych oraz edukacja i aktywizacja ekologiczna mieszkańców. 2.2. Profilaktyka i ochrona zdrowia oraz skuteczna polityka społeczna. 2.3. Zagwarantowanie porządku i bezpieczeństwa publicznego. 	<p>Cele operacyjne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Rozwój kapitału intelektualnego. 3.2. Aktywizacja kulturalna mieszkańców oraz ochrona i promocja dziedzictwa lokalnego. 3.3. Rozwój sportu i rekreacji. 3.4. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz zwiększenie dostępności i jakości procesów partycypacyjnych. 3.5. Doskonalenie administracji i zarządzania zintegrowanych z planowaniem i zagospodarowaniem przestrzennym.

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku, projekt po konsultacjach i opiniowaniu

W projekcie Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku opisano obszary, cele i kierunki działań, wykorzystując wnioski z diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy, a także ustalenia poczynione w ramach szerokiej debaty publicznej i konsultacji społecznych, w kontekście przyjętej wizji rozwoju w perspektywie 2030 r. **Przeprowadzona analiza ekspercka potwierdza uwzględnienie w strukturze celów i zadań zmian zachodzących w gminie i jej otoczeniu oraz to, że cele stanowią odpowiedź na wyzwania będące następstwem tych zmian.** Poniżej w tabeli przedstawiono wybrane powiązania na poziomie celów oraz wniosków i rekomendacji wynikających z diagnozy statystycznej.

Tabela 2. Wybrane bezpośrednie i pośrednie powiązania między wnioskami z diagnozy statystycznej a celami rozwojowymi gminy Dobrzeń Wielki.

OBSZAR STRATEGICZNY 1. ROZWÓJ GOSPODARCZY	
Cele operacyjne:	Wybrane wnioski, konsekwencje i wyzwania rozwojowe wynikające z diagnozy
<p>Cel operacyjny 1.1. Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej gminy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • W 2017 r. weszła w życie zmiana granic gminy Dobrzeń Wielki. Została ona wówczas uszczuplona o blisko 30% obszaru (-27,5 km²), zajmowanego przede wszystkim przez wspomnianą Elektrownię Opole, zakłady produkcyjne i usługowe zlokalizowane przy DW454 oraz zabudowę mieszkalną. Całość została włączona w granice administracyjne Opola. Oznaczało to znaczące spadki ogólnej liczby podmiotów gospodarczych w gminie zarejestrowanych w REGON (-48%) oraz ich liczby w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców (-19%). • Na koniec 2021 r. w gminie Dobrzeń Wielki funkcjonowało 876 podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON, o 21% więcej niż w roku 2017. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców było ich 921 – znacznie mniej niż w przypadku całego powiatu (1 022), regionu (1 116), a także większości gmin stanowiących tło porównawcze. • Miejscem pracy dla znacznej części mieszkańców gminy są zakłady i przedsiębiorstwa w pobliskim Opolu, znaczącym pracodawcą jest Elektrownia Opole. Gmina Dobrzeń Wielki jest kojarzona głównie z drobną działalnością produkcyjną i usługową na skalę lokalną, która winna być wspierana, w zakresie zgodnym z kompetencjami samorządu gminnego. Jednocześnie kluczowym wyzwaniem dla gminy jest tworzenie na jej obszarze stref aktywności gospodarczej i inwestycyjnej, które mogą zwiększyć liczbę firm i zdywersyfikować ich strukturę, w tym wielkościową (nowe atrakcyjne miejsca pracy dla mieszkańców).
<p>Cel operacyjny 1.2. Rozwój przedsiębiorczości oraz wzmocnienie konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pandemia COVID-19 znacząco i – jak się wydaje – trwale zmieniła charakter pracy w niektórych branżach i zawodach za sprawą pracy zdalnej. Otworzyło to nowe możliwości dla gmin wiejskich pod warunkiem posiadania dobrze rozwiniętej, niezawodnej sieci Internetu. Wspieranie rozwoju takiej infrastruktury będzie mieć bezpośrednie przełożenie na atrakcyjność osadniczą, a w części także na potencjał inwestycyjny jednostki. • Okres 2017-2021 charakteryzował się nieregularnym trendem w zakresie bezrobocia rejestrowanego, ze wzrostem liczby bezrobotnych pomiędzy rokiem 2019 a 2020 – przypuszczalnie wskutek pandemii COVID-19. W strukturze bezrobocia (...) zwraca uwagę zdecydowana dominacja kobiet (68% w 2021 r.). Z uwagi na zdiagnozowaną sytuację na lokalnym rynku pracy (zwłaszcza w zakresie bezrobocia wśród kobiet) konieczna jest współpraca z powiatem opolskim i podległymi mu jednostkami w zakresie aktywizacji osób i grup o największych problemach na rynku pracy, w tym przy uwzględnieniu długofalowych skutków pandemii COVID-19.
<p>Cel operacyjny 1.3. Budowa zintegrowanego i zrównoważonego systemu transportowego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dostępność komunikacyjna gminy Dobrzeń Wielki jest zadowalająca w kontekście dojazdów do i z Opola, z potencjałem w kierunku jej dalszego zwiększenia poprzez szersze wykorzystanie linii kolejowej przebiegającej przez gminę. Nieco gorzej przedstawia się sytuacja z dostępem do autostrady A4 – pod tym względem jednostka wypada gorzej w porównaniu z częścią gmin otaczających Opole. • Szansą na rozwój gminy Dobrzeń Wielki jest podniesienie jej atrakcyjności osadniczej, na tę zaś wpływa m.in. dostęp do transportu publicznego. Chociaż gmina jest skomunikowana z Opolem, są możliwości wykorzystania połączeń kolejowych oraz wydłużenia kursów opolskiego MZK na teren gminy. W tym drugim przypadku – pomimo kosztowności rozwiązania – mieszkańcy jednostki mieliby ułatwione poruszanie się po mieście (jedna taryfa biletowa) oraz dostęp do taboru przystosowanego do osób z dodatkowymi potrzebami. Jest to szczególnie ważne dla grupy z największymi problemami w zakresie mobilności – osób starszych i chorych, dla których dotarcie np. do lekarza może być utrudnione. • Dużą szansą, stojącą przed gminą Dobrzeń Wielki, choć pozostającą poza kompetencjami samorządu lokalnego, jest wykorzystanie linii kolejowej przebiegającej przez jej terytorium do codziennych dojazdów do miasta. Obecnie przejazd pomiędzy przystankiem w Chróścicach a Opolem Głównym, po niezmodernizowanej trasie, zajmuje 30 minut – co w obliczu korkujących się ulic może być uznane za zachęcającą alternatywę.

	<ul style="list-style-type: none"> • Dużym problemem gminy Dobrzeń Wielki w zakresie bezpieczeństwa oraz szeroko rozumianego komfortu życia jest przebieg dróg wojewódzkich przez centra każdej z miejscowości. Ich modernizacja i rozbudowa leży poza kompetencjami oraz możliwościami finansowymi samorządu gminnego. Konieczna jest jednak aktywność na tym polu, obejmująca m.in. lobbowanie czy współpracę (także finansową) z głównym inwestorem. Szczególnie istotnym działaniem w tym zakresie wydaje się być doprowadzenie do pozostającej od wielu lat w planach budowy obwodnicy Dobrzeń Wielkiego w ciągu DW454, co pozwoli na częściowe wyprowadzenie ruchu samochodowego z Dobrzeń Małego i Dobrzeń Wielkiego. Podobną aktywność należy podejmować w kierunku powstania obejść drogowych Kup oraz Chróścic.
<p>Cel operacyjny 1.4. Rozwój i wykorzystanie potencjałów obszarów wiejskich, rolnictwa i branż powiązanych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • W strukturze gospodarczej gminy Dobrzeń Wielki rolnictwo nie odgrywa znaczącej roli i przewidywane jest raczej jej dalsze ograniczanie się i wygaszanie, przede wszystkim z uwagi na niski potencjał gleb, intensyfikację procesów suburbanizacyjnych oraz niewielką opłacalność małoobszarowego rolnictwa. • Rekomendowany dopisek w ramach wyzwań: Niemniej gmina powinna rozwijać i wykorzystywać różne potencjały obszarów wiejskich do wzmocnienia gospodarki lokalnej i poprawy jakości życia mieszkańców.
OBSZAR STRATEGICZNY 2. BEZPIECZEŃSTWO EKOLOGICZNE, ZDROWOTNE I SPOŁECZNE	
Cele operacyjne:	Wybrane wnioski, konsekwencje i wyzwania rozwojowe wynikające z diagnozy
<p>Cel operacyjny 2.1. Ochrona i poprawa jakości zasobów środowiskowych oraz edukacja i aktywizacja ekologiczna mieszkańców.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ochroną przyrody objęte jest 9% powierzchni gminy Dobrzeń Wielki – fragment Stobrawskiego Parku Krajobrazowego. Dodatkowo, część nadodrzańskich łąk wchodzi w skład obszaru ochrony ptasiej „Grądy Odrzańskie”, zaliczanego do sieci „Natura 2000”, a przy tym niewykazywanego w GUS jako powierzchnia chroniona. • Konieczna jest intensyfikacja działań – zarówno na szczeblu gminnym, jak i wyższych oraz pozasamorządowych – zmierzających do poprawy stanu powietrza. Gmina Dobrzeń Wielki jest w szczególnej sytuacji, z uwagi na współistnienie „standardowego” problemu „niskiej emisji” oraz zanieczyszczeń emitowanych przez Elektrownię Opole. Nawet w obliczu redukcji emisji zanieczyszczeń do minimum, sama obecność zakładu może w świadomości społecznej być uznawana za czynnik obniżający atrakcyjność osadniczą gminy, stąd zasadne wydaje się nawiązywanie współpracy w zakresie działań proekologicznych. • W zakresie dostępu do sieci wodociągowej oraz kanalizacyjnej wyzwaniem dla gminy Dobrzeń Wielki na najbliższe lata jest nie tyle ich rozbudowa (poziom zwodociągowania i skanalizowania gminy jest bardzo wysoki – ponad 97% ogółu budynków mieszkalnych w gminie posiada dostęp do tych sieci, co wyróżnia ją na tle porównawczym), co utrzymywanie wysokiej jakości działania – w tym modernizacja, dbanie o jakość dostarczanej wody oraz zapobieganie awariom i przerwom w funkcjonowaniu. • Najbardziej problematyczny wydaje się być dostęp do sieci gazowej – w 2020 r. posiadało go, według wycień GUS, zaledwie 13,6% mieszkańców. Dostęp do gazociągu stanowi jeden z pierwszych kroków do rozwiązania problemu związanego z koniecznością rezygnacji ze stosowania paliw stałych do ogrzewania budynków mieszkalnych. Chociaż gazyfikacja nie leży w kompetencjach samorządu gminnego, jej przeprowadzenie wydaje się być konieczne z uwagi na wyzwania związane z poprawą czystości powietrza. • Rekomendowany dopisek: Gaz stanowi również alternatywę dla mieszkańców korzystających obecnie z sieci ciepłowniczej, która nie będzie już rozwijana, a w perspektywie lat może zostać wyłączone. • Z regulacji dotyczących stosowania paliw stałych, przyjmowanych na szczeblach ponadlokalnych, jak również z wciąż obserwowanych przekroczeń poziomu maksymalnego dopuszczalnego stężenia pyłów wynika konieczność prowadzenia działań (także edukacyjnych) zmierzających do stopniowego odchodzenia od ogrzewania budynków mieszkalnych, gospodarczych i użyteczności publicznej za pomocą nieekologicznych źródeł ciepła. • Gospodarka odpadami w gminie Dobrzeń Wielki przynosi zadowalające rezultaty w zestawieniu z gminami tła porównawczego (ponad 55% odpadów zebranych selektywnie w 2020 r.) – konieczne jest utrzymywanie jej na co najmniej tym samym poziomie.

<p>Cel operacyjny 2.2. Profilaktyka i ochrona zdrowia oraz skuteczna polityka społeczna.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pomimo dość korzystnej struktury demograficznej, zwłaszcza na tle porównawczym, zmiana struktury demograficznej będzie wymuszać także reorientację działań samorządu gminnego na rzecz osób starszych, czy chorych, zwłaszcza w zakresie zapewniania dostępności odpowiednio dopasowanych usług publicznych (zdrowotnych, opiekuńczych, aktywizacyjnych itp.). • Dane statystyczne wskazują na raczej korzystną sytuację w zakresie polityki społecznej w gminie (w okresie 2017-2021 w gminie Dobrzeń Wielki zmniejszyła się liczba wspieranych osób i zasadniczo rodzin). Nie wynika z nich póki co także zwiększone zapotrzebowanie na wsparcie z tytułu negatywnych skutków pandemii koronawirusa (dane nie wskazują na wzrost liczby beneficjentów w roku 2020 oraz 2021), nie można jednak wykluczyć, że takie zapotrzebowanie się pojawi. Nawet ewentualne całkowite wygaśnięcie pandemii w najbliższych miesiącach nie spowoduje oddalenia zagrożenia. Można zatem zakładać, że w najbliższym czasie, poza „standardowym” zestawem problemów społecznych, samorząd gminny czeka szereg wyzwań związanych z łagodzeniem gospodarczych i społecznych skutków pandemii. • Kwestią, która wymaga dodatkowych działań, jest wysoka pozycja bezrobocia w katalogu najczęstszych przyczyn udzielania świadczeń pomocy społecznej (23% ogółu świadczeń w 2021 r.). Kluczowe wydaje się być przede wszystkim trafne zdiagnozowanie stanu faktycznego, nie zawsze wynikającego z analizy danych – w przypadku braku zatrudnienia może to być np. zjawisko podejmowania pracy zarobkowej za granicą przy jednoczesnym rejestrowaniu się w urzędzie pracy z uwagi na dostępność świadczeń. • Duże wyzwanie w zakresie pomocy społecznej wiąże się z wskazanymi wcześniej zmianami w strukturze demograficznej jednostki – w najbliższych latach liczba osób starszych i chorych, a zatem wymagających rozmaitych form wsparcia będzie rosła (w 2021 r. dominującym powodem wsparcia stała się „długotrwała lub ciężka choroba”, z rezultatem wynoszącym 31% - przynajmniej częściowo może być związane z procesem starzenia się społeczeństwa). Należy przez to rozumieć nie tylko działania typowe dla ośrodków pomocy społecznej, ale także wszelkie formy aktywizacji, budowania oferty spędzania czasu wolnego, przeciwdziałania wykluczeniu, animacji poprzez kulturę itd. • Pogarszająca się sytuacja makroekonomiczna, w tym rosnąca inflacja i ceny energii mogą dodatkowo spowodować ponowny wzrost wskaźnika osób korzystających z pomocy, w tym z tytułu ubóstwa. • Samorząd gminy nie prowadzi żadnej placówki ochrony zdrowia. Ofertę dla mieszkańców gminy w tym zakresie stanowią placówki niepubliczne działające na jej terenie oraz – przede wszystkim – w nieodległym Opolu. W Kup funkcjonuje szpital, działający jako spółka samorządu województwa opolskiego, dawniej specjalizujący się w leczeniu gruźlicy i innych chorób płuc, obecnie z poszerzoną specjalizacją. • Zmiany w strukturze demograficznej wymuszają także dodatkowe działania w obszarze ochrony zdrowia. Przy braku gminnych placówek ochrony zdrowia podstawowym kierunkiem podejmowanych aktywności wydaje się być profilaktyka i promocja zdrowego trybu życia.
<p>Cel operacyjny 2.3. Zagwarantowanie porządku i bezpieczeństwa publicznego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Obecność na terenie gminy Dobrzeń Wielki podmiotów działających w kierunku zapewnienia bezpieczeństwa publicznego (policja, ratownictwo medyczne) w połączeniu z bliskością Opolu w znaczącym stopniu wpływa na komfort życia mieszkańców i atrakcyjność osadniczą jednostki. Skłania to samorząd gminny do podejmowania działań zmierzających do utrzymania obecnego stanu oraz wspierania dalszego rozwoju i profesjonalizacji służb, na ile umożliwiają to jego kompetencje i możliwości budżetowe. • Z racji położenia oraz ukształtowania powierzchni największym zagrożeniem naturalnym dla gminy Dobrzeń Wielki są powodzie i podtopienia ze strony Odry, Brynicy i ich dopływów. Zagrożenie powodziowe w gminie Dobrzeń Wielki jest możliwe do zminimalizowania, choć wymaga współpracy kilku instytucji oraz jednostek administracji rządowej i samorządowej różnego szczebla. Kluczowe znaczenie mają inwestycje, w tym te realizowane daleko poza obszarem gminy (m.in. zbiorniki retencyjne i poldery zalewowe), choć czynnikiem znacząco je utrudniającym jest ich znacząca kosztowność. Działania samorządu gminnego w tym zakresie winny skupiać się przede wszystkim na współpracy międzysektorowej, przy jednoczesnym utrzymywaniu odpowiedniego stanu infrastruktury przeciwpowodziowej na

	<p>obszarze jednostki (m.in. rowy melioracyjne, magazyny przeciwpowodziowe).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jednostki OSP stanowią ważne ogniwo w systemie zabezpieczenia mieszkańców gminy oraz ich mienia, także z racji braku na terenie jednostki zawodowej straży pożarnej. Z uwagi na istniejące zagrożenia konieczne jest utrzymywanie wysokiej sprawności bojowej tych jednostek. • Wśród zagrożeń nie można wykluczyć występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych (podtopienia, zalania, huraganowe wiatry). Na etapie planowania strategicznego należy uwzględnić fakt, że wskutek zmian klimatycznych zjawiska takie mogą przytrafiać się znacznie częściej i charakteryzować większą intensywnością niż dotychczas.
OBSZAR STRATEGICZNY 3. WSPÓLNOTA LOKALNA	
Cele operacyjne:	Wybrane wnioski, konsekwencje i wyzwania rozwojowe wynikające z diagnozy
<p>Cel operacyjny 3.1. Rozwój kapitału intelektualnego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dostęp do edukacji na poziomie przedszkolnym i szkolnym jest jednym z ważniejszych czynników, wpływających na atrakcyjność osadniczą jednostki. W przypadku gminy Dobrzeń Wielki należy ocenić go jako zadowalający (na terenie gminy funkcjonuje 7 przedszkoli, z czego trzy prowadzone są przez samorząd gminny, jest też organizatorem dla czterech szkół podstawowych) – co więcej, mieszkańcy gminy mają możliwość kontynuowania edukacji na poziomie ponadpodstawowym (liceum ogólnokształcące, szkoła branżowa I stopnia, publiczne technikum oraz publiczne liceum ogólnokształcące dla dorosłych). Fakt prowadzenia szkół ponadpodstawowych przez gminę wiejską jest sytuacją unikalną w skali całego kraju. Dodatnio wpływa to na atrakcyjność osadniczą i podnosi prestiż jednostki, ale – z uwagi na finansowanie szkół tego szczebla z budżetu lokalnego – stanowi też znaczące obciążenie dla gminnych finansów. • Jednym z warunków posiadania atrakcyjnej oferty edukacyjnej jest ponoszenie nakładów na utrzymanie infrastruktury szkolnej w odpowiednim stanie – tyczy się to zarówno samych budynków szkół i ich wyposażenia, jak również infrastruktury przyszkolnej i okołoszkolnej, ułatwiającej codzienne funkcjonowanie. • Ważną kwestią jest poziom nauczania – ten, co sugerują wyniki z egzaminu ósmoklasisty, jest bardzo wysoki. Uczniowie ze szkół w gminie Dobrzeń Wielki osiągają lepsze rezultaty od średniej powiatowej i wojewódzkiej, niezależnie od przedmiotu. • W kontekście funkcjonowania szkół i przedszkoli w gminie Dobrzeń Wielki znaczenie ma także odległość od Opola – dla wielu rodziców tamtejsze placówki mogą być bardziej atrakcyjne (np. przez nowoczesną bazę i wyposażenie czy ofertę zajęć pozalekcyjnych), a odwożenie dzieci do szkoły może być połączone z dojazdami do pracy. Przewagą konkurencyjną placówek dobreńskich, poza ich lokalizacją ograniczającą potrzebę dojazdów, jest wspomniany poziom nauczania. • Pomijając dział „Rodzina”, związany z transferami w ramach programu „Rodzina 500+” (które od 2022 r. przejmuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych), największym obciążeniem dla budżetu gminnego jest funkcjonowanie placówek oświatowych –szkół i przedszkoli. Niezależnie od sytuacji demograficznej, kwestia ta winna być przedmiotem szczególnej uwagi, z rozważaniem możliwości przeprowadzenia działań optymalizacyjnych włącznie.
<p>Cel operacyjny 3.2. Aktywizacja kulturalna mieszkańców oraz ochrona i promocja dziedzictwa lokalnego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zabytki znajdujące się w gminie Dobrzeń Wielki są dość typowe dla ziemi opolskiej. W tej sytuacji zasadne wydaje się eksponowanie posiadanych walorów poprzez włączenie się w projekty o zasięgu międzygminnym (np. szlaki tematyczne skupiające obiekty sakralne) i wspólną ich promocję. • W podobny sposób mogą być eksponowane zasoby dziedzictwa niematerialnego, zarówno te charakterystyczne dla tej części Górnego Śląska (np. wynikające z wielokulturowości i obecności mniejszości niemieckiej), jak też typowe dla gminy, na czele z haftem dobreńskim - obecnie próbującym uzyskać wpis na listę UNESCO - i tradycjami wikliniarskimi Chróścic. • Dostęp do usług kulturalnych w gminie należy ocenić jako dobry, głównie z racji niewielkiego obszaru, zajmowanego przez jednostkę oraz sieć i ofertę placówek kultury (siedziba GOK w Dobrzenu Wielkim, filie biblioteczne w Chróścicach i w Kup). Deficyty w dostępie do kultury mogą ujawniać głównie poprzez ewentualną niezadowalającą ich działalność. Stąd konieczność jej weryfikowania, monitorowania zapotrzebowania zgłaszanego przez potencjalnych odbiorców oraz dbałości o odpowiednie wyposażenie

Ewaluacja Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku

	<p>istan infrastruktury, która na ten moment pozytywnie wyróżnia gminę na tle porównawczym.</p>
<p>Cel operacyjny 3.3. Rozwój sportu i rekreacji.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Oferta sportowa gminy kierowana jest głównie do mieszkańców i sprowadza się do dobrze rozwiniętej infrastruktury oraz zajęć realizowanych w oparciu o nią. Dominującą dziedziną pozostaje piłka nożna, ale oferta jest różnicowana. Warto zaakcentować długoletnie istnienie trzech klubów piłkarskich – najstarszy, LZS TOR Dobrzeń Wielki będzie wkrótce obchodzić swoje stulecie. W zakresie sportu, podobnie jak i w kulturze, uzupełnieniem lokalnej oferty są zasoby Opola. Atrakcyjność rekreacyjną gminy Dobrzeń Wielki zapewniają przede wszystkim lasy oraz sztucznie utworzone zbiorniki wodne, wykorzystywane jako miejsca wypoczynku zarówno zorganizowanego (np. zawody wędkarskie), jak i indywidualnego. W ofercie tej wyróżnia się kąpielisko „Balaton” w Dobrzeń Wielkim, z dyżurem ratowniczym zapewnianym przez samorząd gminny. Gmina posiada potencjał w zakresie rozwoju turystyki i rekreacji rowerowej, wynikający chociażby z zasobów środowiskowych (ukształtowanie terenu, lasy), a dobrą pozycję startową w tym zakresie zapewnia dostępność dróg dla rowerów, wyróżniająca się w skali całego powiatu i regionu. Dobrym pomysłem w tym zakresie – choć wymagającym współpracy wielu instytucji i zaangażowania znaczących środków finansowych – wydaje się być rowerowe skomunikowanie Dobrzeń Wielkiego z Opolem. Poza tym elementem oferty czasu wolnego, adresowanej również dla osób z poza gminy, jest kąpielisko „Balaton”. Gmina posiada potencjał do jej dalszego rozwijania i promocji. Rekomendacja: Uspójnić i przedstawić najbardziej aktualną informację dotyczącą wskaźnika długości dróg dla rowerów w przeliczeniu na 100 km² powierzchni. Zmodyfikować zdanie „Dobrym pomysłem w tym zakresie – choć wymagającym współpracy wielu instytucji i zaangażowania znaczących środków finansowych – wydaje się być rowerowe skomunikowanie Dobrzeń Wielkiego z Opolem” na „Wyzwaniem jest dalsza rozbudowa i integracja sieci rowerowej w gminie, lepsze skomunikowanie z Opolem oraz w skali całej Aglomeracji Opolskiej, zarówno w kontekście wspomnianego aktywnego wypoczynku, jak również codziennych dojazdów mieszkańców do pracy lub szkoły”.
<p>Cel operacyjny 3.4. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz zwiększenie dostępności i jakości procesów partycypacyjnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Na podstawie danych statystycznych poziom partycypacji społecznej w gminie Dobrzeń Wielki należy ocenić jako dość przeciętny – o czym świadczą zarówno wartości przytoczonych wskaźników, obrazujących działalność organizacji pozarządowych (liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców wyniosła 2,63 w 2021 r), jak i dane związane z frekwencją wyborczą (w głosowaniu na urząd Prezydenta RP wzięło udział 55,56% uprawnionych mieszkańców, co na tle rezultatu ogólnopolskiego - 68,18% - było wynikiem dość niskim). Tym, co należy ocenić pozytywnie, jest jej wzrost, obserwowany na przestrzeni kilku ostatnich lat. Jednocześnie wspomniane dane nie oddają w pełni poziomu zaangażowania i pozytywnego wpływu działania fundacji i stowarzyszeń na życie społeczności lokalnych. Wyzwaniem dla gminy jest wspieranie działalności lokalnych organizacji pozarządowych oraz rozwój finansowej i pozafinansowej współpracy międzysektorowej. Pozytywnie należy ocenić poziom komunikacji i współpracy samorządu ze społeczeństwem, w tym przy wykorzystaniu mediów społecznościowych. Umiejętne korzystanie z tego sposobu może być najskuteczniejszym sposobem dotarcia do ludzi młodych, a w konsekwencji do podniesienia poziomu partycypacji społecznej. Jest to także dość prosta metoda na podtrzymanie kontaktu z byłymi mieszkańcami gminy, przebywającymi na emigracji, a zainteresowanymi sytuacją w ich rodzinnych stronach.
<p>Cel operacyjny 3.4. doskonalenie administracji i zarządzania zintegrowanych z planowaniem i zagospodarowaniem przestrzennym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Najbliższa dekada stawia przed gminą Dobrzeń Wielki duże wyzwanie – zdefiniowanie na nowo swojej ścieżki rozwoju, przy uwzględnieniu zmian administracyjnych w 2017 r. Możliwości finansowe gminy są znacząco ograniczone, głównie ze względu na ubytek terytorialny z Elektrownią Opole i szeregiem przedsiębiorstw zlokalizowanych w jej pobliżu. Sytuacji nie ułatwiają też m.in. trudne warunki makroekonomiczne z wysoką inflacją, kryzys energetyczny, spodziewane spowolnienie gospodarcze oraz zmiany w prawie, dokonywane na szczeblu centralnym, cedujące na samorządy coraz więcej obowiązków i zadań, bez zapewnienia ich całkowitego finansowania. W taki okres wkracza gmina z dobrze rozwiniętą

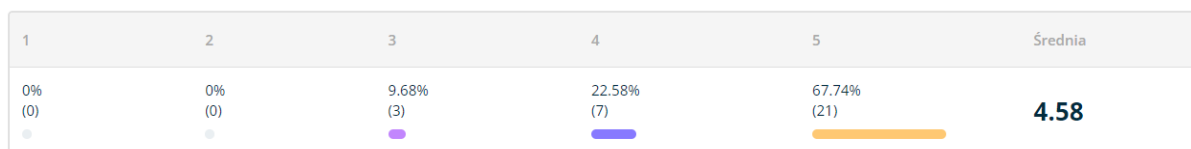
	<p>infrastrukturą publiczną, powstałą w poprzednich latach, generującą duże koszty utrzymania, a jednocześnie wysokimi oczekiwaniami interesariuszy co do działania administracji, bazującymi na dotychczasowych doświadczeniach współpracy i korzystania z oferty lokalnej. W tym kontekście, kluczowym wyzwaniem pozostaje wzmocnienie bazy dochodów własnych poprzez kreowanie klimatu dla biznesu i inwestycji, a także optymalizacja kosztów bieżących bez uszczerbku na dostępności i jakości usług publicznych świadczonych przez gminę i jej jednostki na rzecz mieszkańców i innych interesariuszy.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oderwanie od gminy terenów przemysłowych rzutowało i nadal rzutuje przede wszystkim na stan finansów publicznych. Najbardziej jaskrawym tego przykładem jest spadek odsetka dochodów własnych w ogólnej kwocie dochodów, z 73,9% (2016) do 42,1% (2017), czyli o blisko 32 punkty procentowe. Z roku na rok znacząco zmniejszyła się także wysokość dochodów w przeliczeniu na jednego mieszkańca – z 6 385,12 zł (2016) do 5 433,69 zł (2017). Odnotowana w 2020 r. wartość parametru na poziomie 6 111,14 zł, nawet pomimo zaburzenia statystyk finansowych samorządów za sprawą wprowadzenia programu „Rodzina 500+”, nie przekroczyła poziomu sprzed czterech lat. • Za najważniejsze wyzwanie na nadchodzącą dekadę można uznać dostosowanie działania gminy – szczególnie w zakresie usług publicznych – do aktualnych oraz spodziewanych możliwości finansowych, wynikających ze spadku poziomu dochodów własnych po zmianie granic z 2017 r., przy jednoczesnym uwzględnieniu problemów, potrzeb i oczekiwań społeczności lokalnej. • Jednocześnie trzeba zauważyć, że gospodarka finansowa gminy Dobrzeń Wielki jest dość uporządkowana, choć niepokoić może niski na tle porównawczym, a przy tym malejący odsetek dochodów własnych. Konieczna jest kontynuacja zrównoważonej polityki finansowej, na tyle, na ile to możliwe ze względu na uwarunkowania zewnętrzne. • Jednym z wyzwań na nadchodzącą dekadę jest podniesienie sprawności absorbowania środków zewnętrznych, w tym pochodzących z UE, przy jednoczesnej racjonalności i adekwatności w doborze inwestycji. • Zdiagnozowane braki w zakresie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego negatywnie wpływają na atrakcyjność osadniczą i inwestycyjną gminy. Działania w kierunku uporządkowania polityki przestrzennej można uznać za jedno z większych wyzwań, stojących przed samorządem gminnym w nadchodzącej dekadzie.
--	---

Źródło: opracowanie własne

Zespół ekspertów sugeruje dopisanie w diagnozie krótkiego fragmentu dotyczącego sytuacji gminy Dobrzeń Wielki na tle Aglomeracji Opolskiej.

Odnosnie powiązania celów z wynikami diagnozy oraz co do sposobu sformułowania tychże celów wypowiedzieli się również pracownicy Urzędu Gminy w Dobrzeń Wielkim oraz gminnych jednostek organizacyjnych.

Wykres 3. Spójność strategii w ocenie głównych przyszłych realizatorów (czy obszary i cele strategiczne w sposób logiczny wynikają z przeprowadzonej diagnozy).

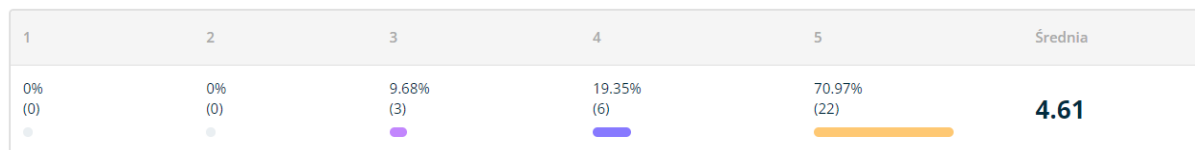

W sumie: 31 wypełnień

Źródło: Badanie w formie ankiety on-line wśród pracowników Urzędu Gminy w Dobrzeń Wielkim oraz gminnych jednostek organizacyjnych.

Średnia ocen w pytaniu o to, czy obszary i cele strategiczne w sposób logiczny wynikają ze wspomnianej diagnozy (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza brak spójności, a 5 gwiazdek bardzo dobre powiązanie celów z wnioskami z diagnozy) wyniosła 4,58. **Można zatem stwierdzić, że zasadniczo wszystkie wskazane kluczowe potrzeby i problemy gminy Dobrzeń Wielki oraz jej mieszkańców zostały przeanalizowane i opisane w ramach diagnozy, jednocześnie znajdując odzwierciedlenie w ramach określonych w strategii obszarów interwencji.**

Wykres 4. Poprawność zdefiniowania celów w ocenie głównych przyszłych realizatorów.

W sumie: 31 wypełnień

Źródło: Badanie w formie ankiety on-line wśród pracowników Urzędu Gminy w Dobrzenu Wielkim oraz gminnych jednostek organizacyjnych.

Podobnie została oceniona poprawność zdefiniowania celów – na poziomie 4,61 (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza niepoprawne, a 5 gwiazdek bardzo dobre określenie celów). W opinii respondentów **zostały one sformułowane w sposób jasny i klarowny, a ich osiągnięcie jest mierzalne.**

Przeprowadzone badania i analizy wskazują tym samym, że:

- cele zostały sformułowane w jasny, klarowny sposób, z użyciem języka zrozumiałego dla interesariuszy strategii;
- jest jasne jakich grup docelowych i zasobów cele dotyczą;
- cele wyrażają konsensus różnych interesariuszy co do kierunku rozwoju gminy Dobrzeń Wielki, bazując na wynikach analiz statystycznych, szeregu dyskusji w ramach warsztatów strategicznych i spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami i innymi interesariuszami;
- cele stanowią realne wyzwanie dla gminy;
- powiązania między celami a wnioskami i wyzwaniami określonymi przez diagnozę są logiczne (czytelne, wynikowe, zasadniczo kompleksowe);
- powiązania między celami operacyjnymi i strategicznymi oraz wizją są logiczne (czytelne, wynikowe, zasadniczo kompleksowe).

Kierunki działań, system realizacji i finansowania strategii

Plan operacyjny Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku został opracowany w formie tabeli, która zawiera w sobie kierunki działań oraz informacje na temat: **oczekiwanych rezultatów planowanych działań, wskaźników oceny osiągnięcia rezultatów, głównej odpowiedzialności po stronie gminy (realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy) i partnerów realizacyjnych.** Poza tym, w osobnym rozdziale strategia określa sposób organizacji i podmioty zaangażowane w realizację strategii, w tym wskazuje koordynatora wdrażania strategii (wyznaczony przez Wójta Gminy Dobrzeń Wielki podmiot w Urzędzie Gminy w Dobrzenu Wielkim). Takie rozwiązanie uznane zostało za przydatne i klarowne z punktu widzenia realizacji przyjętej wizji i celów rozwojowych. **Przypisanie konkretnej odpowiedzialności za realizację określonych zadań stanowi jedno z podstawowych rozwiązań usprawniających proces wdrażania założeń dokumentów o charakterze strategicznym. Jednocześnie zadania określone w strategii częściowo wykraczają poza ustawowe kompetencje samorządu gminnego.** Jest to założenie właściwe w kontekście aktualnych zasad prowadzenia polityki rozwoju. Trzeba jednak wskazać, że **oznacza ono istotny wpływ działań podmiotów zewnętrznych na możliwość osiągnięcia niektórych lub wręcz kluczowych celów rozwojowych** (np. konieczność współpracy z innymi właścicielami i zarządcami dróg w zakresie doskonalenia dostępności komunikacyjnej oraz zapewnienia bezpieczeństwa wszystkich uczestników ruchu drogowego; współpraca z operatorami w kierunku rozwoju sieci elektrycznych i gazowych oraz bazy telekomunikacyjnej na terenie gminy; współdziałania z instytucjami otoczenia biznesu i instytucjami rynku pracy oraz ośrodkami doradztwa rolniczego w zakresie wsparcia i promocji biznesu oraz rolnictwa, a także aktywizacji edukacyjnej, zawodowej i przedsiębiorczej mieszkańców; kooperacji z różnymi podmiotami w zakresie zapobiegania katastrofom, klęskom żywiołowym i epidemiom oraz minimalizowania ich skutków). **Poza tym, strategia określa dodatkowo inwestycje kluczowe w kontekście osiągnięcia założonych celów strategicznych. Zostały one zestawione w dedykowanej tabeli i szacunkowo wycenione. Niemniej, zespół ekspercki rekomenduje**

uwzględnienie w planie operacyjnym w warstwie działań wsparcie i współpracę na rzecz rozwoju sieci gazowych na terenie gminy – poprzez poszerzenie tematyczne kierunek działania „2.1.8. Współpraca z operatorami i innymi jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie zaopatrzenia gminy w ciepło systemowe i energię elektryczną” lub ewentualnie dopisanie nowego, dedykowanego kierunku działania. Jest to istotne m.in. w kontekście zgłaszanych przez mieszkańców w ramach konsultacji społecznych uwag i obaw dotyczących alternatywnych rozwiązań dla ogrzewania sieciowego, które w dłuższej perspektywie może być wygaszane na terenie gminy. Poza tym, sugeruje się silniejsze uwypuklenie tematyki OZE. W strategii funkcjonują działania 2.1.3. Projekty wspierające prywatne inwestycje z zakresu termomodernizacji i instalacji alternatywnych źródeł energii oraz 2.1.4. Kontynuacja programu modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej, w tym wdrażanie projektów związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii. Można je zmodyfikować, np. w następujący sposób: 2.1.3. Projekty wspierające prywatne inwestycje z zakresu termomodernizacji oraz popularyzujące i wspierające zastosowanie alternatywnych źródeł energii przez podmioty prywatne, 2.1.4. Kontynuacja programu modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz projekty związane z szerszym wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.\

W opinii zaangażowanego zespołu ekspertów, interwencje planowane w ramach poszczególnych obszarów są możliwie kompletne i synergicznie ze sobą powiązane. Świadczy o tym m.in. zintegrowane podejście do przestrzeni oraz zasobów środowiskowych, które stanowią przedmiot ochrony i rewitalizacji, jednocześnie bazę dla oferty czasu wolnego oraz kluczowy element atrakcyjności gminy.

Strategia Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku definiuje założenia wdrożeniowe, które obejmują określenie systemu realizacji oraz ram finansowych i źródeł finansowania strategii.

W dedykowanym rozdziale pn. System realizacji Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku:

- scharakteryzowano instytucjonalną strukturę systemu realizacji strategii, wskazano podmioty biorące udział w realizacji strategii, uwzględniono ich rolę i kompetencje oraz relacje między nimi, przedstawiono podział zadań (społeczną i polityczną odpowiedzialność ponoszą władze samorządowe, a na poziomie organizacyjno-promocyjno-informacyjnym kluczową rolę odgrywał będzie wyznaczony przez Wójta Gminy Dobrzeń Wielki koordynator w Urzędzie Gminy w Dobrzeń Wielkim, dla skutecznego wdrożenia założeń określonych w strategii niezbędna będzie jednak współpraca wszystkich referatów i stanowisk w Urzędzie Gminy w Dobrzeń Wielkim oraz gminnych jednostek organizacyjnych, które odpowiadają za realizację zadań oraz biorą udział w procedurze monitoringu, ewaluacji i aktualizacji strategii, ponadto dokument uwzględnia zadania wykraczające poza bezpośrednie kompetencje gminy, angażując i inicjując działania realizowane w różnych partnerstwach lokalnych i ponadlokalnych),
- zaproponowano mechanizmy i instrumenty realizacji strategii, w podziale na różne typy tych instrumentów (finansowe, prawne, wdrożeniowe, planowania przestrzennego, projektowe, współpracy, organizacyjno-zarządczo-kadrowe, społeczne),
- określono wymagane ustawa wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych – dokonano przeglądu dokumentów w kluczowych obszarach działania urzędu i jednostek gminnych, w szczególności w kontekście ich aktualności i spójności ze strategią, zgodnie z tym, podzielono je na trzy zasadnicze grupy: dokumenty aktualne, kierunkowo zgodne z założeniami strategii, dokumenty wymagające aktualizacji lub opracowania przy zachowaniu spójności ze strategią, dokumenty możliwe/rekomendowane do opracowania (**zespół ekspertów rekomenduje aktualizację podrozdziału Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych, zgodnie z ostatnimi uchwałami Rady Gminy Dobrzeń Wielki**),
- strategia określa procedurę raportowania o stanie realizacji poszczególnych działań, w tym o osiągniętych efektach; wskazano wartości bazowe i docelowe dla kluczowych wskaźników w kontekście monitorowania postępów w zakresie wdrażania strategii i osiągania założonych celów; sprawozdawczość ma być skoordynowana z obowiązkiem opracowania i przedstawienia

raportu o stanie gminy; poza tym założono w połowie okresu obowiązywania strategii i po zakończeniu jej wdrażania ewaluację; te materiały i informacje będą podstawą dla Wójta Gminy Dobrzeń Wielki oraz Rady Gminy Dobrzeń Wielki do podejmowania oceny realizacji strategii, proponowania priorytetów realizacyjnych podpartych budżetowo, wreszcie aktualizacji treści w odpowiedzi na zmieniające się uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne.

W opinii ekspertów system realizacji zapewnia wsparcie dla osiągnięcia celów rozwojowych wynikających z strategii, jak również umożliwia angażowanie w procesy rozwojowe innych podmiotów.

Przepisy prawne nie określają metodyki szacowania kosztów realizacji strategii. Przy tworzeniu ram finansowych Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku zrealizowano i wykorzystano: analizę dochodów i wydatków gminy w ostatnich kilku latach, analizę możliwości inwestycyjnych i zapisy wieloletniej prognozy finansowej gminy, bazę wiedzy i doświadczeń powstałych w wyniku realizacji różnego typu inwestycji w ostatnich latach w gminie, informacje zapisane w opracowanych już projektach, dostępne informacje na temat możliwości dofinansowania działań ze środków zewnętrznych. Zespół ewaluacyjny stwierdził, że **ramy finansowe zostały opracowane rzetelnie, przy racjonalnych założeniach i przy wykorzystaniu aktualnych na moment powstawania dokumentu danych i informacji, są realne, potwierdzają możliwość sfinansowania przez gminę zaplanowanych działań, przy konieczności jednak współpracy z innymi partnerami oraz skuteczności jeśli chodzi o pozyskiwanie środków zewnętrznych, głównie na inwestycje infrastrukturalne. Mając na względzie bazę dochodów własnych gminy, a także prognozy gospodarcze na najbliższe lata, słusznie wskazano, że w pierwszej kolejności powinny być realizowane te projekty, które będą zmierzały do wzmocnienia budżetu lokalnego. Równocześnie przewiduje się, iż rozpisane plany inwestycyjne mogą wymagać aktualizacji ze względu na zachodzące zmiany w gminie oraz jej otoczeniu, w szczególności makroekonomicznym, finansowo-podatkowym i prawnym, a także związanym z dostępnością środków zewnętrznych.**

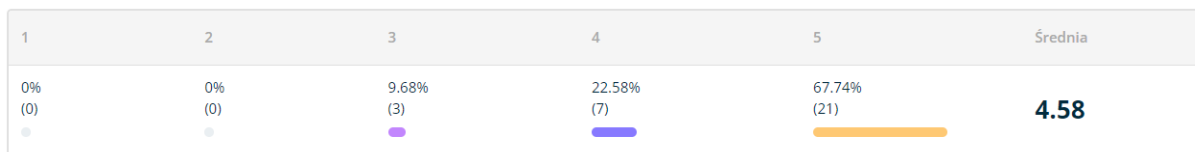
Zgodnie z założeniami opisanymi w Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku, finansowanie działań rozwojowych będzie odbywać się przy wykorzystaniu środków, które pozostają w dyspozycji samorządu lub o które gmina może skutecznie zabiegać. W dokumencie wskazano następujące potencjalne źródła finansowania:

- publiczne środki zagraniczne, w tym przede wszystkim pochodzące z funduszy unijnych oraz innych instrumentów i mechanizmów europejskich (m.in. EFRR, EFS, FS, fundusze norweskie i EOG),
- publiczne środki krajowe, w tym uwzględniające budżet gminy i innych jednostek samorządu terytorialnego (m.in. fundusze regionalne), fundusze z budżetu państwa, celowe i dotacje państwowe (m.in. środki i programy poszczególnych ministerstw, NFOŚiGW, WFOŚiGW),
- środki prywatne.

Zostały one dość szczegółowo opisane. **W ocenie zespołu eksperckiego słusznie założono, że dla prowadzenia efektywnej i skutecznej polityki rozwoju powinny być wykorzystane wszystkie dostępne środki finansowe, w tym w kontekście wielkości budżetu własnego gminy, a kluczowe znaczenie dla finansowania strategii będą miały środki krajowe i europejskie, przy czym środki pochodzące z budżetu lokalnego będą zapewniały niezbędne współfinansowanie projektów.** Zagrożeniem zewnętrznym w tym zakresie jest ewentualne pogorszenie się sytuacji budżetowej gminy, w szczególności ze względu na czynniki zewnętrzne, a także czasowe wstrzymanie funduszy UE dla Polski.

Podobne wnioski odnośnie planu operacyjnego oraz systemu wdrożeniowego strategii wynikają z analizy ankiet wypełnionych przez pracowników Urzędu Gminy w Dobrzeń Wielkim oraz gminnych jednostek organizacyjnych.

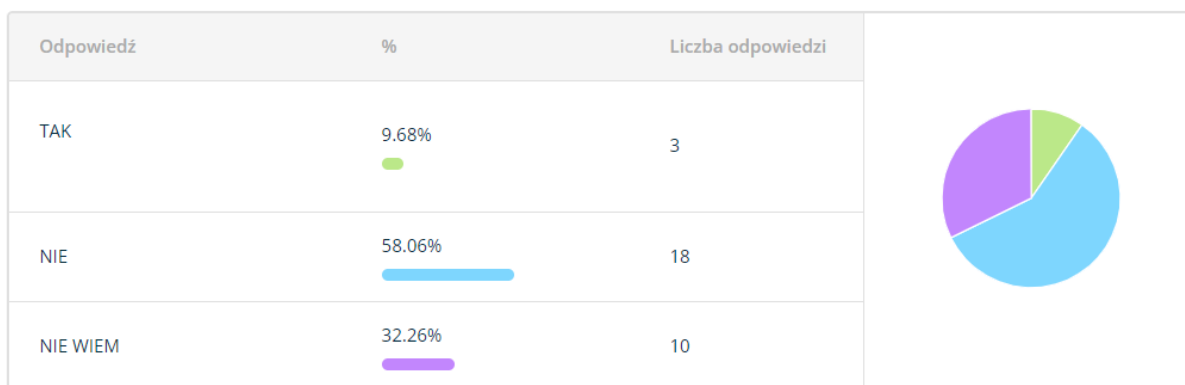
Wykres 5. Trafność zakładanej w strategii interwencji w ocenie głównych przyszłych realizatorów (czy określone w strategii kierunki działań zostały trafnie dobrane do celów i wniosków z diagnozy).

W sumie: 31 wypełnień

Źródło: Badanie w formie ankiety on-line wśród pracowników Urzędu Gminy w Dobrzeń Wielkim oraz gminnych jednostek organizacyjnych.

Wykres 6. Kompletność zakładanej w strategii interwencji w ocenie głównych przyszłych realizatorów (czy w strategii brakuje jakiegoś istotnego działania, które odpowiadałoby na aktualne i prognozowane problemy i potrzeby gminy Dobrzeń Wielki oraz mieszkańców).

W sumie: 31 wypełnień

Źródło: Badanie w formie ankiety on-line wśród pracowników Urzędu Gminy w Dobrzeń Wielkim oraz gminnych jednostek organizacyjnych.

Pracownicy Urzędu Gminy w Dobrzeń Wielkim oraz gminnych jednostek organizacyjnych dobrze ocenili katalog kierunków działań zaplanowanych do realizacji w perspektywie roku 2030. Średnia ocen wyniosła 4,58 (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza niewłaściwe, a 5 bardzo dobre określenie katalogu działań). W zgodzie z tym, ok. 59% respondentów oceniło, że w strategii nie brakuje żadnego istotnego działania, które odpowiadałoby na aktualne i prognozowane problemy i potrzeby gminy oraz wszystkich mieszkańców, a ok. 32% pracowników samorządowych wybrało opcję „nie wiem”. 3 osoby wskazały na braki w zakresie planowanych zadań realizacyjnych:

- 1) Dalszy rozwój wymiany doświadczeń z gminami partnerskimi - nowe partnerstwa, kapitał ludzki i intelektualny,
- 2) Wydłużenie czasu pracy przedszkoli,
- 3) Budowa basenu na terenie Gminy Dobrzeń Wielki.

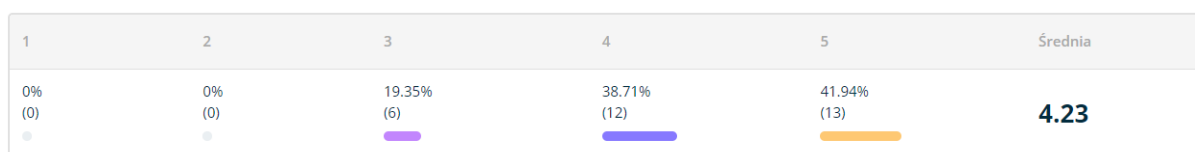
Zespół ekspercki przeanalizował te uwagi i przedstawił następujące stanowisko:

- 1) Wskazane zadanie mieści się bezpośrednio w ramach działania 3.5.10. Rozwijanie procesów współpracy krajowej i z zagranicznymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz przenoszenie jej na poziom lokalny,
- 2) Oświaty i wychowania to jeden z priorytetów gminy, o czym świadczy m.in. jeden z celów operacyjnych strategii – „3.1. Rozwój kapitału intelektualnego”, a także zrealizowane i planowane w tym zakresie inwestycje. Jest to równocześnie jedno z największych obciążeń budżetu lokalnego, w tym ze względu na rozbudowę sieć placówek, obejmującą również szkoły ponadpodstawowe. Wszelkie działania i inwestycje podejmowane w kolejnych latach będą wynikały ze zidentyfikowanych potrzeb społecznych, sytuacji i prognoz demograficznych oraz – nade wszystko - możliwości organizacyjno-finansowych gminy.

- 3) Sytuacja budżetowa gminy Dobrzeń Wielki jest trudna, co jest konsekwencją zmiany granic w 2017 r. Diametralnie spadł wtedy odsetek dochodów własnych w ogólnej kwocie dochodów – z 73,9% (2016) do 42,1% (2017), czyli o blisko 32 punkty procentowe. Znacząco zmniejszyła się także wysokość dochodów w przeliczeniu na jednego mieszkańca, co nadal widać po budżecie – w 2016 r. było to 6 385,12 zł a w 2020 r. 1 718 zł. Gmina wciąż wzmacnia swój potencjał finansowy, kreując przestrzeń dla rozwoju biznesu, którego podatki budują budżet lokalny. Niemniej, realnie oceniając szansę inwestycji w postaci basenu, jest ona niemożliwa do realizacji, a przede wszystkim utrzymania. Obecny kryzys, skutkujący inflacją i wysokimi kosztami mediów, dodatkowo potwierdza ten scenariusz.

Podsumowując, **można zatem stwierdzić, że strategia zasadniczo zawiera możliwie kompleksową listę działań, które odpowiadają na aktualne i prognozowane problemy i potrzeby gminy Dobrzeń Wielki oraz mieszkańców.** Jednocześnie **konieczne są działania upowszechniające treść strategii wśród wszystkich zainteresowanych**, w szczególności jej pośrednich i bezpośrednich realizatorów oraz interesariuszy. Jest to kluczowe w kontekście planowanej efektywności i skuteczności interwencji.

Wykres 7. Przewidywana efektywność kierunków działań określonych w strategii w ocenie głównych przyszłych realizatorów.

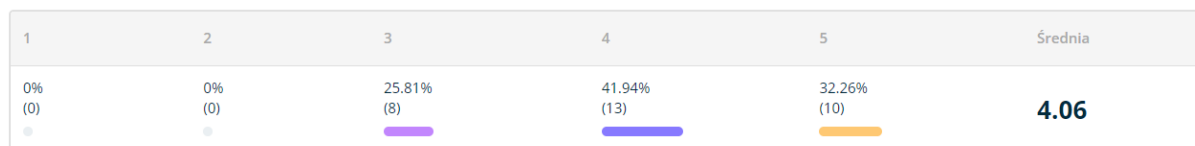

W sumie: 31 wypełnień

Źródło: Badanie w formie ankiety on-line wśród pracowników Urzędu Gminy w Dobrzeń Wielkim oraz gminnych jednostek organizacyjnych.

Pracownicy Urzędu Gminy w Dobrzeń Wielkim oraz gminnych jednostek organizacyjnych ocenili wspomnianą przewidywaną efektywność kierunków działań określonych w strategii na 4,23 (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza bardzo niską przewidywaną, a 5 bardzo wysoką przewidywaną efektywność zaproponowanych rozwiązań/działania), co oznacza, że według nich **kierunki działań stanowią możliwie optymalną drogą do osiągnięcia zakładanych efektów.**

Wykres 8. Przewidywana skuteczność kierunków działań określonych w strategii w ocenie głównych przyszłych realizatorów.

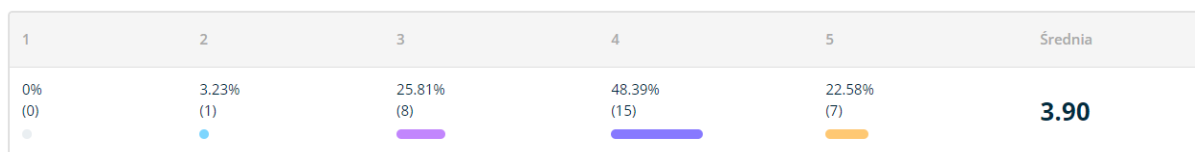

W sumie: 31 wypełnień

Źródło: Badanie w formie ankiety on-line wśród pracowników Urzędu Gminy w Dobrzeń Wielkim oraz gminnych jednostek organizacyjnych.

Nieco niżej została oceniona przewidywana skuteczność kierunków działań określonych w strategii. Średnia ocen pracowników wyniosła 4,06 (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza niską, a 5 bardzo wysoką przewidywaną skuteczność zaplanowanych działań). Można zatem stwierdzić, że według głównych przyszłych realizatorów **kierunki działań dają szansę na osiągnięcie zakładanych efektów.**

Wykres 9. Prawdopodobieństwa realizacji (wykonalność) kierunków działań określonych w strategii w ocenie głównych przyszłych realizatorów.

W sumie: 31 wypełnień

Źródło: Badanie w formie ankiety on-line wśród pracowników Urzędu Gminy w Dobrzeń Wielkim oraz gminnych jednostek organizacyjnych.

Najniżej została oceniona wykonalność kierunków działań (średnia 3,90 w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza nierealne, a 5 bardzo wysokie prawdopodobieństwo realizacji działań), co oznacza, że według pracowników samorządowych **realizacja kierunków działań określonych w strategii jest możliwa w wyznaczonym czasie i przy wyznaczonych zasobach**, ale dostrzegają oni również ryzyka (np. związane ze wspomnianą trudną sytuacją makroekonomiczną, przekładającą się w dużej mierze na zdolności inwestycyjne gminy), które mogą wpłynąć na zakres i harmonogram wdrażania strategii oraz jej oddziaływanie.

Ankieta oferowała również możliwość zgłoszenia dodatkowych uwag, komentarzy lub sugestii zmian w odniesieniu do całościowego projektu Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku. W tym zakresie pojawiły się 2 propozycje:

- 1) Wykorzystanie wszystkich posiadanych zasobów dla rozwoju, przepływu informacji i wsparcia mieszkańców gminy, świadomość społeczna, która sprzyja planowanym inwestycjom oraz celowość wydatkowanych środków w sposób optymalny dla całej społeczności lokalnej,
- 2) Pozyskanie funduszy i budowa basenu, o którym mówiło się już dużo wcześniej. Inwestycja na pewno zwiększyłaby atrakcyjność gminy, a wiejskie dzieci miałyby możliwość nauki pływania, co też w dobie rosnącej otyłości wśród dzieci mogłoby mieć zbawienny wpływ na ich zdrowie. Wiele dzieci wiejskich nie ma możliwości systematycznego wyjazdu na basen do Brzegu czy Opola, a gdyby miały łatwiejszy dostęp do basenu, to myślę że wybrałyby pływanie zamiast przesiadywania przed komputerem czy telefonem. Mając swoje dzieci wiem jaka radość maluje się kiedy jedziemy z nimi na basen, także taka budowa w przyszłości zapoczątkuje. Osoby dorosłe często borykają się z problemami kręgosłupa, a pływanie wpływa na lepszą kondycję całego naszego organizmu. Dlatego taki basen przydałby się i dzieciom i dorosłym.

Zespół ekspercki przeanalizował powyższe i przedstawił następujące stanowisko:

- 1) Wskazane idee i kierunki działań stanowią ośnowę strategii. Świadczy o tym m.in. misja, która określa naczelną cel polityki rozwoju gminy Dobrzeń Wielki, w brzmieniu: „Odpowiedzialne i efektywne wykorzystanie zasobów i potencjałów lokalnych oraz pojawiających się szans rozwojowych dla wzrostu gospodarczego i inwestycyjnego gminy, poprawy jakości i komfortu życia mieszkańców, aktywizacji i integracji wspólnoty lokalnej oraz wzmocnienia atrakcyjności gminnej oferty czasu wolnego”. Jeden z głównych obszarów rozwojowych strategii zdefiniowano jako WSPÓLNOTA LOKALNA, gdzie cel strategiczny stanowi „Zapewnienie dobrych warunków życia oraz dostępności wysokiej jakości usług publicznych, wspierających rozwój kapitału ludzkiego i społecznego”. W ramach tego obszaru funkcjonuje m.in. cel operacyjny „3.4. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz zwiększenie dostępności i jakości procesów partycypacyjnych” obejmujący m.in. zadania poświęcone komunikacji i współpracy z mieszkańcami oraz wsparcie ich inicjatyw. Kwestii odpowiedniego ukierunkowania polityki oraz optymalizacji kosztów dotyczy z kolei następny cel operacyjny wraz z przyporządkowanymi mu zadaniami – „3.5. Doskonalenie administracji i zarządzania zintegrowanych z planowaniem i zagospodarowaniem przestrzennym”.

- 2) Należy zgodzić się z przytaczanymi argumentami wskazującymi na pozytywny wpływ aktywności fizycznej, np. pływania, na ludzkie zdrowie i samopoczucie. Gminy nie stać jednak, jak wykazywano już wcześniej, na przeprowadzenie i – przede wszystkim – utrzymanie takiej inwestycji. Oferta w tym zakresie, zgodnie z przedstawioną uwagą, dostępna jest w sąsiedztwie gminy, np. w Opolu.

Podsumowując, przeprowadzone badania, analizy i dyskusje eksperckie wskazują tym samym, że:

- cele rozwojowe określone w strategii dotyczą osiągalnego dla gminy Dobrzeń Wielki zakresu zmian (w niektórych przypadkach konieczne będzie wsparcie gminy dla działań podmiotów zewnętrznych, a wiele z nich zakłada procesy współpracy, celem osiągnięcia efektu synergii);
- proponowane rozwiązania są możliwe do zrealizowania w perspektywie obowiązywania strategii i przy wyznaczonych zasobach (kluczowa będzie sytuacja makroekonomiczna przekładająca się na budżet lokalny, skuteczność gminy w zakresie aplikowania o zewnętrzne środki finansowe na rozwój, a także dostępność funduszy europejskich dla Polski);
- generalnie osiągnięcie założonych celów i efektów jest mierzalne (strategia uwzględnia ambitne, ale realne wskaźniki dostosowane do oczekiwanych rezultatów oraz sposób ich pomiaru);
- w strategii szczegółowo opisano system realizacji, w tym wskazane są jednostki, które będą odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań, a także jednostkę odpowiedzialną za koordynację całości systemu;
- proponowane rozwiązania są racjonalnym sposobem na osiągnięcie efektów pod względem realizowanej potrzeby czy wyzwania, kosztów i czasu;
- zaplanowane rozwiązania mają realną szansę na osiągnięcie zamierzonych efektów;
- bez interwencji gminy zakładane efekty nie zostaną osiągnięte w podobnym czasie lub na podobną skalę;
- zaplanowane działania dotyczą poprawnie zdefiniowanych grup docelowych.

Założenia przestrzenne Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku

Strategia uwzględnia wymiar przestrzenny, istotny z punktu widzenia możliwości osiągnięcia celów rozwojowych. **Zawiera wszystkie elementy wymagane przepisami prawa, w szczególności model struktury funkcjonalno-przestrzennej wraz z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie, a także opis regionalnych obszarów strategicznej interwencji.** W strategii nie przewidziano obszarów strategicznej interwencji o charakterze lokalnym. Prawidłowe określenie założeń przestrzennych i uspoźnienie z politykami nadrzędnymi potwierdza pozytywna opinia Zarządu Województwa Opolskiego. Opinia została wyrażona w formie Uchwały Nr 8574/2022 Zarządu Województwa Opolskiego z dnia 28 grudnia 2022 r.

Spójność zewnętrzna strategii

Analiza spójności projektu Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku dotyczyła także spójności zewnętrznej, którą tworzą powiązania planowanej interwencji z politykami publicznymi, zarówno na szczeblu regionalnym, krajowym jak i europejskim.

W toku przeprowadzonej ewaluacji potwierdzono zgodność Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku ze strategią regionalną, a jednocześnie innymi dokumentami uwzględnionymi z nazwy lub nie w samym dokumencie, m.in. ze:

- Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu i Migracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu na rzecz Zarządzania Granicami i Wiz Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),

- Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),
- Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030,
- Krajowym Planem Odbudowy,
- Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030,
- Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030,
- Strategią Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku,
- Strategią zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030,
- Polityką ekologiczną państwa 2030 – strategią rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej,
- Strategią Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030,
- Strategią rozwoju Aglomeracji Opolskiej do 2030 roku (projekt).

Analiza wykazała, że przy opracowywaniu projektu strategii dążono do uzyskania powiązań z założeniami polityki krajowej, ale również europejskiej. Ma to wpływ na procesy potencjalnej współpracy i wsparcia działań gminy ze środków zewnętrznych.

Jednocześnie zespół ekspertów rekomenduje wskazanie szczegółowych powiązań między Strategią Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku a Strategią rozwoju Aglomeracji Opolskiej do 2030 roku w ramach Tabeli 8. Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku z wytycznymi i założeniami zawartymi w wybranych dokumentach wyższego rzędu.

Podsumowanie i wnioski z ewaluacji Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku

Spójność wewnętrzna i zewnętrzna

Analiza spójności projektu Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku wykazała jego silne powiązania m.in. z politykami publicznymi i celami rozwojowymi zarówno poziomu subregionalnego (rekomenduje się wskazanie powiązań między Strategią Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku a Strategią rozwoju Aglomeracji Opolskiej do 2030 roku w ramach Tabeli 8. Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku z wytycznymi i założeniami zawartymi w wybranych dokumentach wyższego rzędu), regionalnego, krajowego, jak i wspólnotowego, co gwarantuje m.in. możliwość aplikowania o współfinansowanie planowanych działań z różnych źródeł, w tym z budżetu krajowego i Unii Europejskiej w nowej perspektywie na lata 2021-2027 (zagrożeniem zewnętrznym w tym zakresie jest wstrzymanie funduszy UE dla Polski). Jest to ważne również ze względu na to, że szereg aspektów rozwojowych pozostaje poza możliwościami oddziaływania z poziomu samorządu gminnego (kompetencje innych podmiotów), a spójność uprawdopodobnia wsparcie i współpracę oraz finalnie osiągnięcie efektu synergii. Realnie oceniając budżet i możliwości gminy, realizacja założeń strategii nie będzie możliwa bez współpracy i współfinansowania zadań ze środków zewnętrznych.

Z kolei analiza relacji wewnętrznych (diagnoza - wyzwania rozwojowe – wizja rozwoju - cele i kierunki działań) pozwoliła na ich pozytywną ocenę w wymiarze spójności, jak również powiązań mających charakter przyczynowo – skutkowy (sugeruje się dopisanie w diagnozie krótkiego fragmentu dotyczącego sytuacji gminy na tle Aglomeracji Opolskiej). Zarówno wizja, jak i cele odpowiadają zidentyfikowanym wyzwaniom i zauważalne są między nimi klarowne i silne korelacje. W kontekście spójności wewnętrznej warto odnotować także horyzontalny charakter poszczególnych powiązań. Poszczególne elementy, poza bezpośrednim wpływem na określone dziedziny rozwojowe, mają także swoje implikacje dla innych. Dotyczy to m.in. działań na rzecz ochrony i rewitalizacji zasobów środowiskowych, które stanowią przedmiot ochrony i rewitalizacji, jednocześnie bazę dla oferty czasu wolnego oraz kluczowy element atrakcyjności gminy Dobrzeń Wielki. Tak rozumianą horyzontalność należy oceniać pozytywnie w kontekście założeń koncepcji zintegrowanego planowania rozwoju. W ramach rekomendacji eksperckich pojawiła się sugestia uwzględnienia w planie operacyjnym w warstwie działań wsparcie i współpracę na rzecz rozwoju sieci gazowych na terenie gminy, co jest ważne w kontekście odchodzenia od nieefektywnej ekonomicznie sieci ciepłej. A także silniejsze uwypuklenie roli i znaczenia OZE poprzez zmodyfikowanie brzmienia powiązanych kierunków interwencji: 2.1.3 i 2.1.4.

Skuteczność projektu strategii (przewidywana)

Konstrukcja celów strategicznych i operacyjnych zapewnia możliwość oddziaływania na procesy społeczne, gospodarcze, środowiskowe i przestrzenne, jak również sprostania wyzwaniom, jakie zostały uznane za istotne w kontekście rozwoju gminy Dobrzeń Wielki. W odniesieniu do oceny skuteczności warto odnotować przewidziany w ramach projektu Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku szeroko zakrojony system realizacji. W ramach opisu systemu wdrażania strategii przypisano ciężar odpowiedzialności za realizację zadań poszczególnym podmiotom, określono zakres praw i obowiązków, zdefiniowano mechanizmy i instrumenty wdrożeniowe - na czele z instrumentami finansowymi i powiązanymi ze sobą wzajemnie dokumentami wykonawczymi. Określono również podmiot odpowiedzialny za koordynację procesu wdrażania oraz informacji i promocji strategii (wyznaczony przez Wójta Gminy Dobrzeń Wielki podmiot w Urzędzie Gminy w Dobrzeń Wielkim). System realizacji zapewnia realne wsparcie dla osiągnięcia celów rozwojowych, jak również umożliwia angażowanie w procesy rozwojowe mieszkańców i innych interesariuszy oraz partnerów. Planowane w ramach poszczególnych obszarów strategicznych zadania są zasadniczo kompletne i synergicznie ze sobą powiązane.

System realizacji precyzuje również procedury monitoringu, ewaluacji i ewentualnej aktualizacji dokumentu, w tym określa wartości bazowe i docelowe dla wskaźników przyporządkowanych działaniom w ramach celów operacyjnych strategii. Zgodnie z założeniami, sprawozdawczość ma być powiązana z nałożonym na gminy obowiązkiem opracowania raportu o stanie gminy. Zawiera ponadto poziom społeczny, dotyczący działań informacyjnych i promocyjnych w odniesieniu do zapisów strategii.

Efektywność projektu strategii (przewidywana)

Instrumenty finansowe są jednym z istotniejszych elementów systemu realizacji Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku. W projekcie dokumentu wskazano szacowane ramy finansowe, dowodząc jednocześnie, że gmina dysponuje potencjałem sfinansowania większości planowanych inwestycji, przy założeniu jednak współpracy finansowej z innymi podmiotami i wsparcia zewnętrznego. Trzeba jednocześnie wskazać na warunek ciągłego wzmocnienia budżetu lokalnego i niepogarszania się istotnie sytuacji makroekonomicznej, w tym dotyczącej inflacji oraz kosztów energii, a także szybkiej i pełnej dostępności funduszy unijnych dla Polski. Przewiduje się, iż rozpisane plany inwestycyjne mogą wymagać aktualizacji ze względu na zachodzące zmiany w gminie oraz jej otoczeniu. W ramach opisu potencjalnych źródeł finansowania strategii przewidziano zróżnicowanie źródeł finansowania, opierając system na źródłach własnych, a także powiązanych z samorządem regionalnym, administracją rządową, instrumentami dostępnymi w ramach krajowych środków publicznych, środkami zewnętrznymi zagranicznymi, szczególnie w ramach nowej perspektywy Unii Europejskiej na lata 2021-2027. Tak nakreślony system finansowania celów rozwojowych należy ocenić jako możliwie bezpieczny i efektywny. Kluczowe będzie opracowywanie dokumentów wykonawczych (rekomenduje się aktualizację tabeli wskazującej te dokumenty, zgodnie z ostatnimi uchwałami Rady Gminy Dobrzeń Wielki) i projektów, które będą uwzględniały bieżące uwarunkowania budżetowe gminy, jak również możliwości finansowania działań ze środków zewnętrznych. Od kondycji finansowej gminy, w dużej mierze zależnej od ogólnej sytuacji makroekonomicznej kraju, skuteczności aplikowania o dodatkowe środki zewnętrzne oraz jednocześnie wspomnianej szybkiej dostępności środków unijnych dla Polski w dużej mierze będzie zależał poziom wykonania strategii i osiągnięcia celów rozwojowych.

Trzeba zaakcentować pozytywne oceny Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku wyrażone w ramach wewnętrznego badania ankietowego, a jednocześnie dodać, że - w kontekście wykonalności oraz przewidywanej skuteczności i efektywności strategii - ogromne znaczenie będą miały działania informacyjne, aktywizujące, mobilizujące i wspierające pracowników urzędu i gminnych jednostek organizacyjnych przez władze lokalne i kierowników poszczególnych referatów czy instytucji. Nastawienie i zaangażowanie pracowników, którzy stanowią grupę głównych przyszłych realizatorów strategii, są kluczowe dla powodzenia projektu jakim jest strategia. Podobnie jak procesy komunikacji i współpracy z mieszkańcami oraz innymi interesariuszami strategii. Nie tylko kapitał finansowy, ale właśnie kapitał ludzki i społeczny, wspólnie stanowiąc będą o końcowym sukcesie.

Założenia przestrzenne

Strategia uwzględnia wymiar przestrzenny, istotny z punktu widzenia możliwości osiągnięcia celów rozwojowych. Zawiera wszystkie elementy wymagane przepisami prawa, w szczególności model struktury funkcjonalno-przestrzennej wraz z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie, a także opis obszarów strategicznej interwencji.

Rekomendacje do projektu Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku

Przeprowadzone badanie ewaluacyjne wykazało wysoką jakość dokumentu. Jednocześnie umożliwiło opracowanie w stosunku do projektu Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku rekomendacji, które w finalnym porozumieniu ekspertów i samorządu lokalnego objęły m.in. następujące kwestie i jednocześnie znalazły odzwierciedlenie w zmianach w projekcie dokumentu strategii:

- Drobną modyfikacją i uzupełnieniem zapisów w ramach wniosków z diagnozy (dopisanie/zmodyfikowanie wyzwań dotyczących: rozwijania i wykorzystania potencjałów

obszarów wiejskich, a także rozwijania sieci gazowej w kontekście braku perspektyw dla rozwoju sieci ciepłowniczej, zaktualizowanie i uzupełnienie informacji na temat infrastruktury rowerowej, uwypuklenie informacji o przynależności gminy do Aglomeracji Opolskiej),

- Aktualizacja podrozdziału Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych, zgodnie z ostatnimi uchwałami Rady Gminy Dobrzeń Wielki,
- Wykazanie w ramach Tabeli 8. Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku z wytycznymi i założeniami zawartymi w wybranych dokumentach wyższego rzędu powiązań między Strategią Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku a Strategią rozwoju Aglomeracji Opolskiej do 2030 roku,
- Modyfikacja 3 kierunków działań w ramach planu operacyjnego (poszerzenie kierunku działania 2.1.8 o kwestię wsparcia i współpracy na rzecz rozwoju sieci gazowych na terenie gminy, a także silniejsze uwypuklenie roli i znaczenia OZE poprzez zmodyfikowanie brzmienia powiązanych kierunków interwencji 2.1.3 i 2.1.4),
- Poprawki redakcyjne itp.

W toku wdrażania i monitorowania strategii sugeruje się rozwijanie i zawiązywanie nowych partnerstw, elastyczne podejście oraz ewentualne poszerzanie i uzupełnianie pakietów działań oraz systemu monitoringu, w tym wskaźników, aby zapewnić jak najlepszą skuteczność i efektywność realizacji celów rozwojowych.

W kontekście wielkości budżetu lokalnego, kluczowe znaczenie będzie miało przygotowanie do prowadzenia i finansowania inwestycji, m.in. zoptymalizowanie kosztów bieżących, opracowanie projektów dla kierunków działań określonych w strategii i zapewnienie skuteczności w zakresie aplikowania o środki zewnętrzne (krajowe i unijne).

Spisy

Spis wykresów

Wykres 1. Trafność wniosków z diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Dobrzeń Wielki w ocenie głównych przyszłych realizatorów.	4
Wykres 2. Odpowiedzi na pytanie: czy w diagnozie brakuje wskazania jakiegoś istotnego problemu lub potrzeby gminy Dobrzeń Wielki oraz mieszkańców?	5
Wykres 3. Spójność strategii w ocenie głównych przyszłych realizatorów (czy obszary i cele strategiczne w sposób logiczny wynikają z przeprowadzonej diagnozy).....	13
Wykres 4. Poprawność zdefiniowania celów w ocenie głównych przyszłych realizatorów.....	14
Wykres 5. Trafność zakładanej w strategii interwencji w ocenie głównych przyszłych realizatorów (czy określone w strategii kierunki działań zostały trafnie dobrane do celów i wniosków z diagnozy).....	17
Wykres 6. Kompletność zakładanej w strategii interwencji w ocenie głównych przyszłych realizatorów (czy w strategii brakuje jakiegoś istotnego działania, które odpowiadałoby na aktualne i prognozowane problemy i potrzeby gminy Dobrzeń Wielki oraz mieszkańców).	17
Wykres 7. Przewidywana efektywność kierunków działań określonych w strategii w ocenie głównych przyszłych realizatorów.	18
Wykres 8. Przewidywana skuteczność kierunków działań określonych w strategii w ocenie głównych przyszłych realizatorów.	18
Wykres 9. Prawdopodobieństwa realizacji (wykonalność) kierunków działań określonych w strategii w ocenie głównych przyszłych realizatorów.	19

Spis tabel

Tabela 1. Kryteria oceny i pytania pomocnicze w ramach ewaluacji.	3
--	---

Spis schematów

Schemat 1. Schemat celów Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku.	7
--	---

Załącznik

- 1) Strategia Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki do 2030 roku po uwzględnieniu wyników przeprowadzonej ewaluacji.

Urząd Gminy w Dobrzeniu Wielkim

ul. Namysłowska 44, 46-081 Dobrzeń Wielki

tel.: +48 77 469 55 25, 469 54 83

e-mail: ug@dobrzenwielki.pl

www.dobrzenwielki.pl